

Panelinnlegg ved møte om Garantiinntekt, Kunstnerne Hus, 21.01.2012

av Andrea Lange, billedkunstner

medlem av Stipendkomite for billedkunstnere og komiteens garantiinntektsutvalg

Stipendkomiteen har nettopp avsluttet behandling av årets søknader til stipend og garantiinntekter. Årets stipendbehandling omfattet 151 kvalifiserte søkere til Garantiinntekt. I år var opprinnelig 26 GI hjemler ledige etter innehavere som nettopp har nådd pensjonsalder. Men Stortingets familie og kulturkomite har i vedtak til statsbudsjett for 2012 fjernet hele 10 GI hjemler, brorparten av disse tas fra Billedkunstnerne.

Hver GI hjemmel representerer en arbeidsplass, med garantert årlig minstelønn i lønnsstrinn 1 (kr. 215.000). Den blir tildelt et utvalg kunstnere som i en lang årrekke (10 til 15 år) har vist en kunstproduksjon på høyt nivå og som slik har utmerket seg i norsk kunstliv. Strengt faglige kriterier ligger til grunn for kvalifisering til GI. Innehaverne rapporterer årlig sin aktivitet og den blir jevnlig kontrollert av et statlig utvalg.

Kulturministerens ambisjon om å avvikle GI ordningen virker svakt begrunnet. Den er heller ikke forankret i billedkunstnerne behov. Endringsiveren synes basert på myter og fordommer rundt ordningen: at GI er en fattigdomsfelle, at den diskriminerer unge kunstnere og at den fungerer som en sovepute for innehaverne; utfasingen skal altså være ment til kunstnerne eget beste. Men alt dette er langt fra kunstnerne egne erfaringer:

GI er ikke en fattigdomsfelle, tvert i mot kan innehaverne rapportere vesentlig forbedrede levekår og økt aktivitet. Men ordningen kan forbedres, og det store problemet har hele tiden vært avkortningsregelen. Ved å heve grensen for egeninntjening vil GI, sammen med salg og annen inntekt, kunne gi en normal, gjennomsnittlig årsinntekt. Slik kan problemet løses og hovedargumentet mot ordningen faller bort. Her sitter altså staten med makt til å løse problemet, samtidig som de bruker selve problemet som argument for å nedlegge ordningen.

Det er viktig å merke seg den prinsipielle forskjellen mellom garantiinntekt og Stipendier. GI er en subsidiering av en hel næring, der Staten har akseptert sitt arbeidsgiveransvar for en samfunnsmessig viktig produksjon. På samme vis som samfunnet finner det nyttig å opprettholde andre næringer som, f.eks. landbruk og fiske, selv om produksjonen i seg selv ikke fører til tilstrekkelig næringsinntekt. En garantert minsteinntekt tildeles produsentene for å opprettholde produksjonen på et tilstrekkelig kvantitativt og kvalitativt nivå. Det er altså ikke snakk om en stipendieform, og GI kan derfor heller ikke erstattes med stipendier.

Antall og størrelse på stipendier er avhengig av størrelsen på kulturbudsjettene, og disse vil naturlig variere under skiftende politiske scenarier. GI er en kontrakt med staten om et minimums næringsgrunnlag, som ikke like lett kan endres ved et plutselig skifte i kulturpolitikken. Fordi (og her vil jeg sitere direkte fra forskrift om statens stipend og garantiinntekter): "En kunstner som er tildelt statens garantiinntekt for kunstnere, beholder retten til denne inntil vedkommende når folketrygdens pensjonsalder. (og) Dersom det blir vedtatt at garantiinntektsordningen skal opphøre eller begrenses, skal de kunstnere som

innehar garantiinntekt og berøres av forholdet, på annen måte gis tilfredsstillende støtte frem til folketrygdens pensjonsalder.” Sitat slutt.

Til sammen støtter garantiinntekt og temporære stipend forskjellige faser av kunstnerkarrieren. Vi trenger flere GI, og argumentet er stadig at GI er den ordningen som best sikrer økonomisk forutsigbarhet og sosial sikkerhet gjennom hele yrkesløpet. Tidsavgrensede stipend forutsetter en stadig evaluering av kunstneriske planer, garantiinntekt gir kunstneren faglig frihet. Ikke minst gjør forutsigbarheten med GI det mulig for kunstnere å kombinere et familieliv med en karriere. Slik fremmer den også likestilling og virker sosialt utjevne.

Dersom Staten nå velger å utfase GI vil det ramme grunnlaget for den kunstneriske produksjon som helhet. Men det vil også gi et tydelig signal om at den norske staten fraskriver seg ansvar og forpliktelser for subsidiering av billedkunst som et samfunnsmessig ønsket produksjonsfelt. Og vi, kunstnerne, bør aller minst gi statsråden en hjelpende hånd og legge oss frivillig på slakterbenken. Når FRP's kulturpolitiske talsmann Ib Thomsen uttaler at han synes Arbeiderpartiet i denne saken bedriver god Fremskrittspartipolitikk, sier dette sitt.

GI ordningen har eksistert i 35 år, den har representert et stort fremskritt for kunstnerne og vist at Norge har ført en ansvarlig kulturpolitikk. Vi ønsker ikke en kunstproduksjon som alene er rettet mot salgbarhet og innløsning av temporære stipendier. GI fremmer kvalitet i seriøse kunstnerskap, og sikrer at disse kan utvikle seg over tid. Den fremmer pluralisme og faglig meningsbryting. GI er ikke bare en økonomisk minstegaranti for kunstnernæringen og den enkelte mottaker, den gir i tillegg samfunnet en garanti for at det produseres utfordrende, kritisk og eksperimentell kunst som får virke i sin samtid. Slik hegnes kunsten om som en relativ autonom virksomhet og beskyttes mot markedsstyring.